

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعه سی

ایکی آیده برنشر اولنور

مندرجات

طوبقیو سرای هایونی عبدالرحمن شرف
علمدار مصطفی پاشا حقتنده برقاچ بسوز
یورکوج پاشا واولادینه عائد برقاچ کتابة خليل ادهم
فوائد غزرا . اون برنجی عصرده بزده حیات چندایانه نجیب عاصم
ضربخانه نك احوال داخلیه سی موسی کاظم
« صیغین دونما » حربی اوزرینه بعض وثیقه لر صفوت
روم سلجوقی دولتلك انقراضیه تشکل ایدن طوائف ملوك . احمد توحید
احتساب آغالتی محمد غالب
تفرقه : تاریخ سلطان محمد ثانی . مؤلفی قرینو وولوس . مترجمی قارولیدی .

فیثانی ۵ غروش

مرجمی — باب عالی تاریخ عثمانی انجمنی

استانبول

ایمکد انجمنی و نشراتی

طبعیت مشائی شرق

۱۳۲۹

فوائد غزا

اون برنجی عصرده بزده حیات جندیانه

الله یازمه بر کتاب کجی . بو کتاب بهر صحیفه سی اون بشر سطرلی ، اولدجه کوزل نسخ یازیلی ۷۶ یاراقدن عبارتدر . صوک یاراغنده فنا بر عربجه ایله ناسخی کندینی شویله بیلدیریور : « سوده الید محمد خلوصی فی بلدة قره حصار شرقی اللهم حرم لحم کاتبه من النار . ۱۱۰۱ » کتابک کاغدی طایانقلی آبادی اولدینی کبی جلدی غایت کوزل ، عادتا قدیفه کی بزم اسکی یرلی مشیندر . باش و اوچنجی صحیفه لرینه مذهب جدول چکلمش و باشنه آلتون صوی ایله برچفت نار رسم ایدلمشدر . کتابک مؤلفی کندینی شویله جه تقدیم ایلور :

« بوفوائد و قواعدک مؤلفی افقر العباد و احقر الاجناد سر سلاح شوران عثمانیان مصطفی اغا المنفرقه الشهیر بقیو آغاسی قولی بوتحریر و تألیفی ترتیب ایلوب فوائد غزا دیوآد و یروب فقیرانه کندو خاک مولدین بیان ایدوب ایدرکه اصلمز اول جنک جویان نسلندن اولور خاک مولدمن بو ادبیات ایله تصریح اولنمشدر :

بیت

آرنود خاک اولدر خاکم
که دن بو قدر هنر باکم
دوقه کین طاشلی یرک کوهییم
غازیاک هنر و سرورییم
هرکه صنعت اولدی فن غزا
اصلمز وارث اولور کویا . »

بوندن بر صحیفه ده یوقاریده : « فقیر کفره اولادنه که انعم الله علیهم

شرف اسلام ايله مشرف اولشلردر قتي چوق كسه لره بوسلحشورلق هنزن تعليم ايلشمدر آنلار كه اصلنده قلعج اولوب بابالري قلعج اري ايه آنلاري قابل بولدم. سهل سي وهمله مرتبه مردانه واصل اولديلر و آنلار كه اصلنده قلعج اوليوب مثلا چفتجي طاشه سندن اولديلر ، آنلرده كرچك بنجي آدمدر ، اناندر شانلرنده قابليت واردر اما جوق زحمت چكك كر كدر كه تربيه ايله جميع اعضاسي سلاح ايله مربا اوله فقير عالم جهالنده ، سن صباوتده كفره ديارنده ، والدمن دارنده ايكن كوندزين پيشه من و كيجهده اندیشه من دائما اوق آئمه ده ایدی ؛ زیرا اول دیارده عادت بویله در كه هر كس اوغلن آلوب نشانكاهه كتورر ، تخمیناً الی یای بوی او زاق یرده عملدن قالمی براسکی قالفان ویا اكا بکزر بر علامت دیکوب بحث خصمانه برله اوق آتورلر بوكره هر قفینك اوغلو اول اورر سه سائرلر اوزرینه ناسی [۱] اولوب مشهور اولور .

مؤلفنك شوافاده سندن كندينك دوقه كین بلادندن و دوشیرمه افرادندن بر ذات اولدینی آكلاشلدینی کبی اوزمانکی آرداود تربیه سی ده معلوم اولبور .

شمدی اثر و مؤلفی حقیقه کی بومعلوماتی کافی کوره لم ، شوزمانده ده ایشمره یارایه جق برلرخی نقل ایدم لم :

اوچنجی صحیفه ده : « اهل سیفدن اولان غزاته لازمدر كه دائما اسباب جهاد ايله مقید اولوب اولاد و اتباعنی دخی بوفك تحصیل و تکمیلنه تحریص ایده » کوزل نصیحت دکلې ؟ یدنجی صحیفه ده : « علی کل حال غزاتدن اولان مرد سلاح استاده مراجعت و اسباب سلاح تحصیل و تکمیلنه مباشرت لازمدر ؛ زیرا اعدا عکری ايله مقابل اولندقه محل محاربه ده هر بر سلاح بریری کلور ، کام واقع اولور كه چابك لوغیله بر ساعتده جمله سیله دور ایدوب جنك ایلک لازم کلور . بویله محله مرد [۱] ناسی ، صاحبز ، سربست کبی معنا افاده ایده چك بر ترکیب سقیمدر .

قتال ہر برسلوہ معتاد اولوب قتی چا پک دست اولوق کر کدر کہ خصمه غالب اوله . صحیفہ ۹۰ دہ : « یکیت سلاح قوللانمہ سین بلد کدن صکرہ بلطف الله تعالی محنت اولوق احتمالی یوقدر .

بیت

جوانی چو کبرد کانش بدست
نه از شیر ترسد نه از پیل مت

صحیفہ ۱۳ دہ : « هرکس ما خلق لہدہ استخدا م اوله عسکریدن اولان رجال هیچ اولنرہ باری یکا یک خصمندن دونمه مک کر کدر . بیک سکر تار یخندہ واقع ایوار سفریشہ کلن قرم خانی مرحوم غازی کرای خان رحمہ اللہ دیر ایدی کہ کامل اوچ بیک جندی بہ مالک اولیدم کہ بیکی صاغہ و بیکی دہ صولہ و بیکی ایلروہ اوق آنالار ایدی عجم شاهی واروب دونمہ بکا عسکر یتر ایدی دیو تمنی ابدوب آم ایدردی . »

صحیفہ ۱۷ دہ : « معلوم اوله کہ مصر دیارندہ چرا کسہ زمانندہ سلحشورلق هنری بر مرتبہدہ رونق بولوب اعتباری وار ایش کہ عموماً قول طاقہ سی سلحشور اولوب مادام کہ یکیت سلحشور اولینجہ خنکار قوللوغنه کیرمز ایش ، ارباب سلاح جملہ سی اولادنی کو چکن علم و کتابت ایله تأدیب ایلدکلی کی بیسویب آتہ بنمکہ و قلنج قوشانمہ قادر اولدقن صوکرہ کذلک سلحشورلق و فارسلک یولیلہ تعلیم ایلوب مرتبہ مردانہ واصل اولنجه اسباب حرب ایله تربیہ ایدر لر ایش . مصر قوللری هر قننی دیارندہ آکلہ مصر جندیسی ! ذیہ تعمیر ایلدکلی بومنی در . پس امدی بنی آدم ینہ اول طاقہ در ، رجال ینہ اول مقولہ رجالدر . یاشمدی نیچون بو آداب وارکان کوزدلیہ ؟ دیو سؤال وارد اولور . حال بوکہ بومضا دین و دولته و دنیا و آخرتہ لازم منادر ، آندہ واران حاکم لر زندہ دہ ، کندولرک یشہ سی و ما خلق لہ سی اولینجہ کوچ اولور . اول زمان حکام تعمیر دیار ایله مقید اولور لر دی . شمدیکیلر

یالکنز همان تحصیل دیار ایله مقید اولورلر. آنی بلنزلر که تعمیرده تحصیل
دخی آسان وجهله میسر در .

«والحاصل مملکت رجال ایله و رجال مال ایله و مال رعیت ایله رعیت عدالت
ایله اولور . پس امدی بومبارک غزا هنری چرا که دن صکره گاه کال
مرتبہ رونق ورغبت بولشدر ؛ گاه کساده دوشوب تمامیلہ فراغت
وفراموش اولنشدر . حقیر ایکی عصر ینہ یتشدک ، رونقینہ وکسادینہ .
کالیلہ اعتباری زمانندہ مصرده شا کرد ایدم ، اول مبارک عصرده جمله
وزرا ووکلا و بکتر و بکریکلر واوزنکی آغلاری و قول طائفہسی عموماً
اسباب سلاح ایله مقید اولوب سلحشورلق هنری بر مرتبده شهرت
بولش ایدی که خام دست فارس اول زمانندہ قتی آزدن آزادی ، زیر
خام دست قالمق ارباب سعیدن اولان رجال آراسندہ قتی عیب ایدی ؛
مکرزن حاملہ وش اولان دونبکی طائفہسندن اولہ . اول روزکار موافق
کارده هر جنس هنرک هنری زمانی ایدی . اول زمان شریف مرحوم
ومنفورله سریر سلطتده و تخت حکومتده اولورکن سردار تعیین ایدوب
قوللرن کوندروب عجمی فتح ایدن مرحوم سلطان مراد [۱] خان
نورالله تعالی مرقدہ حضرتلرینک زمان شریفلری ایدی . ومصر
حاکمی مرحوم مسیح پاشا [۲] ایدی . آندن صکره مرحوم آغا
حسن پاشا [۳] اولدی . ایکبسی ینہ خادمان حرم هایون اغوات طائفہسندن
خزینہ دار باشیقندن چقمہ ایدیلر . هریری مقام حکومتده رأی وتدیبرده
آصف نظیر وعلملا و صلحادن نصیحت پذیر وغزات ومجاهدین ایله
مشاوره کیر اولوب هرکی ماخلق لہدمه استخدام ایدوب بو اوچ فرقه که
سیف ، قلم ورعیت در ، هریری صفا و خاطرہ مالک وطریقہ سالک اهل
سیفدن اولان جمله مصر قوللری وپاشا قوللری ومصر بکلری وبکتر

[۱] سلطان مراد خان ثالث

[۲] خادم مسیح پاشا درکه مصرده والیلکی ۹۸۲ دن ۹۸۴ سنہ قدر در

[۳] خادم حسن پاشا درکه ۹۸۸ دن ۹۹۱ . قدر مصر والیلکی ایشدر .

قوللری عموماً اسباب حرب ایله اولوب بعضیلرینه جندی باشی کندی واروب تعلیم ایدردی و بعضیلرینه خلیفه لر تعیین ایلوب تکمیل ایلرلردی . جمله سی اهل سلاح اولمغیه دین و دیانت یوز طوتوب اهل صلاح اولوب هر قنئی سفره وارسه لر ایدی منصور و مظفر اولورلردی .

اول زمان قزل باش سفرینه مرحوم قره مصطفی پاشایه بشیوز مصر قوللرین تعیین ایدوب کوندردیله . واروب واصل اولدقلرنده جمله سی قرمزی شلوارلر ایله مسلح آتلیرینه سوار وصف پیکارده برقرار اولوب همان اول حمله ده هیئت و صلابت برله قزلباش عسکرینه هجوم ایلدکلی برله قزلباش عسکری جمله سی قرارلرن فراره تبدیل ایلوب یوز چوروب منهزم اولدیله . عسکر اسلام پادشاهنک خیر دعاسی برکاتیه و مصرده یتان اولیالله همتلریله مصر قوللری سیب اولور . عسکر اسلام منصور و مظفر اولوب عجم شاهنک سرداری و سر عسکری اولان طوقاق خان دیمکله معروف بدبختی قچوروب یوز آقلقلری اولشدر .

یت

جوغ اولور آز لشکرله کشی

قبرار کثرت ناسی اوکاریر ایشی

اول عصرده عسکر اسلام ایگن آز ایدی اما اوز ایدی ؛ هر بری یولیه کلوب سلاح ایله مرتب و سلاح ایله مؤدب اولمغله جمله سی امر پادشاهی به منتظر و فرمان هایونلرینه ناظر و حاکمیرینه مطیع و مقاد اولوب هر واردقلری غزواتده قلجلی کسوب فتح و فتوح میسر اولوردی . «

صفحه ۲۳ ده : « وفاتده سز چوققلقدن برفساد بودرکه قول طاقنه معناد و متعین اولان ذخایر و وظائفی چوغتمغیه جمله نه یتشدیره میوب فائده سز لک یاننده نیجه شمشیرزن اولان غزا ارلری آرسلان غارنده آج یاتور کبی آج قالیجق ارلک و بهادرلق ایله دشمن اوزرینه وارمق نیجه میسر در ؟

« پس پادشاه عالم‌نایه حضرت‌ترین و وکلانه بر مقتضای «لولو السیوف و الخطوط لبطلت المهود والشروط» اگر اهل سیفدن و اگر اهل قلمدن دین و دولته لایق و لازم آدم‌لر آریوب بولوب مقام لازمده لازمی قوللا نمق لازم» .

صحیفه ۲۶ ده : « آستانه سعادتده سورهایونه مباشرت اولندی . ایکی بیل مقدم ذخیره تدارکی و اطراف و اکنافه اوقیجیلر پراکنده اولتوب و هر یکیمده هنر و ارایه هنریله حاضر اولوب استانبولده آت میداننده سعادتلو پادشاه‌العالمیناه حضرت‌ترینک حضور شریف‌لرنده و وکلانی حضور لرلنده هنرین کوستروب ، زیر مزاد زمانیدر ، هر کس هنرینه کوره مرادین آلور! دیو آوازه اولتوب و مصر حاکمه خط‌هایون و امر شریف وارد اولدی که بنفسه مصر جندی باشی تقدیر کامل سلحدار بکیت وار ایسه آلوب آستانه سعادتده کله . اول زمان جندیلکه اعتبار اولمغله مصرده هان خلیفه نامنه سکنر استاد سلحشور بکیت وار ایدی که هربری براقلیمه دکردی . مصر جندی باشینک رعایتی شو مرتبه‌ده ایدی که مصر بکریله حاکم مجلسنده جمع اولمق لازم کلد که جندی باشی اولان استاد جمله بکیر اوزرینه تصدیر ایدردی . و خلیفه‌لرک رعایتی دخی هر برینک مرتبه‌سندن زیاده ایدی . مرحوم جرکس الیاس خلیفه باش خلیفه ایدی ، لکن یمن فتحنده مجروح اولوب بر مقدار لنکی اولمغله مرحوم درویش خلیفه ایکنجی ایکن جندی باشی کندو یرینه قائم مقام تمین ایلوب مصر جندیلریله آستانه سعادتده کوندردی » .

صحیفه ۲۹ ده : « درویش خلیفه باش اولوب مصر جندیلریله استانبوله واصل اولدقلرنده سلحشورلق هنری بر مرتبه‌ده شهرت بولوب اعتباری و ارایدی که نفس استانبولده بش یرده قیاق دیکلمش ایدی : ایچروده یکی سرایده و طشرده لفته میداننده و کوچک میدانده و آت میداننده بولک بولک اولوب ادمان ایدرلردی » . مؤلف جرییدی فائده‌سز وختی

مضر کوریور ، قبضہ ایلہ دیزکین تعلیمی شدتہ توصیه ایلور .

۹۹۰ تاریخندہ اولان سور ہایونی شویہ تعریف ایلور .

صحیفہ ۴۲ دہ: دکلدوک امدی ذکر اولٹان سور ہایوندہ سلاحشوران طائفہ سی میدانی طبلہ لپ ایلہ و تیمور آیینہ ایلہ دونادوب ہرکون سحریدن آلای ایلہ اوق حوپارہ سی اویتازدی و جانبازلق اویتازدی وایکندی زمانندہ بیاق کوندزلکی شیاقہ ایلہ و طوپوز اویونی و صندوقہ اویونی اویتانوردی . ہواویونلر آلتش دورت کون سورمشدر . بودوکون سلطان مراد ثالث درونندہ اولور .

سلطان مراد ثالث وفاتندہ برینہ چیقان سلطان احمد برکرہ سلاحشور آرایور ، مؤلفی خبر ویریورلر ، اودہ و سکان آلتی بندوفن ، کوستریور ؛ بودورده سلاحشورلق کوزدن دوشیور .

سلطان عثمان ثانی جندیلکہ مراقی حبیلہ بونی احیابہ اوزنمش مقربلرندن جندی طلب ایتش اودہ مؤلفک شہوار نام خلیفہ سی توصیه ایلش . مؤلف بوشاکردین شویہ توصیف ایدیور .

صحیفہ ۴۸ دن: وجمیع فنوندہ ماهر صاحب معلومات اولوب آت ایرلی طوررکن اوزنکویہ باصایوب قرق دورلو پرتاوا ایلہ سوار اولمنہ قادر اولوب دورت نوعی ہان قولسز بوش ایر اوزرینہ سوار اولوردی . بویلہ کامل خلیفہ مزک یاتجہ اوچ شاگردمزی دخی آلوب سعادتلو پادشاہہ ویروب ہنزلرین کوستروب سیر ہایونلری میسر اولدقدہ استادلری کیم ایہ کلون ، ہنر کوسترسون ، دیو فرمان عالیشان وارد اولوب حضور پادشاہیدہ دمور آیینہ ایلہ طبلہ لرلہ میدان دوناتوب برقاج بند اوق حوپارہ سندن صکرہ جانبازلقدہ اوچ فن کوسترلشدی : بری بایراقلی مزراق الدہ ایکن آت سکردوب کیدرکن اینوب بئلدی و اوق یای طابو اسلوبی الدہ کلیدی حبس ایکن اینوب بئلدی و صاغ الدہ

بر بېراق وصول الډه بر بېراق ايله آياق اوزرينه قوشاركن صاغده كې ايله
حلقة سلوبي طبله آلندي .

عثمان ثاني حضرت تيرينك جنديلكده كې مهارتي مؤلف بك تقدير
ايدنيور . وپادشاه نامه ۱۰۲۹ ده بوكتابي تأليف ايليور .

برچوق يرلريني عينا اقتباس ايلديكمز قسم ، كتابك اللى بش صحيفه
سورن مقدمه سندنذر . بوندن صوكره سكرز بابه تقسيم ايلديكي اصل كتابه
كليور . بوراده ايشيمزه يارايه جق چوق شي يوقدر . آنجق برايكي
كذارشي نقل ايده جكر :

صحيفه ۵۹ ده : « شا كرد تعليم ايلمكه حريص ومايل اولان اوستادلر
قرنداشلر يمز نصرهم الله شويله معلوم اوله كه بومبارك غزرافته هر طالب كه
كندونه همت ايدوب سعي وجهد ايله البتده مطلوبينه واصل اولورمبادكه
اجناسدن برجنس ويا افرددن برفردن بواولماز ديو استئا ايدم سيدر جائز
دكلدر ، ديور وادعاسنه مثال اولمق اوزرده » اكر كوربوز آدميرقابل
اولمز ديرسك مصر جندى باشيسى اويله ايدى ، خفيف الجثه قصير القامه
آدمير قابل اولماز ديرسك استانبول جندى باشيسى كوچك اوسته مماسى
اسمونه مطابق ايكن اقرانته فائق ايدى » ديور .

آته يينمكه ايلك اول « بابا طاشى » دنيلن برطاش اوزرينه چيقمقله
باشلانيورمش .

۹۴ نجى صحيفه ده سلاشورلفك دورت شرطنى صايوركه اونلرده
شونلردر :

« اولكى شرط بودر كه قد وقامتى كوندركي دوغرى اوله اكر فارس
واكر ياياق اصلا كندونى بوزميه ؛

ايكنجى شرط آرسلان باقشلى اوله ، هرايشنده حاضر باش اولوب
هيتت و صلابت ايله جمله اعضاسى بك اوله ، كوشك اوليه ؛

اوچنجى شرط بودر كه كوكنى قالقان كې ايلرو باقى كر كدر .

اوستاد لر مزدن ، رحیم الله ، ایشیدردك ، دیرلردی که مصر پادشاهلرندن
قایمبای زمانده قازدن باج آلازلر ایش ؛ محضا کوکس و یروب مردانه
قوندوغندن اوتوری ،

دوردنجی شرط بودر که هر قنده شیو دار و شیوه فروش اوله ،
کوستردیکی فی نازلی کوسره که کورن تحسین ایله .

بیت

طالب معرفت ایهك تعجیل
دخی آرتورمه قبل سی جیل
اولیان صنعتك استادی
اهل دلرده آکلار آدی

بوندن صوکره مؤلف بزم شمعی یوقلمه و رسم کچیدن آکلادیغمز
حالی امتحان باینده اوزون اوزادییه حکایه ایلیور . ده صوکره ده
آنه اوزنکیبیز بینمک ایچون قرقدرلو پرتاو تعریف ایلیور . بر فصلده ده
آت جانبازلی حقنده بعض ملاحظه لر سرد ایدیور . برده سابقه و امتحان
اصولنی بیلدیردکن صوکره خاتمه سنده بعض وصایا و ادعیه تذکار ایلیور .
عسکرلکمز اول زمانلرده عملی برطرزده اولدیقندن نظریاته اهمیت
ویرلمش و بومناستله اسلافدن بزه پک آاز اثر انتقال ایلشدر . ایشه
شو توصیف ایلدیکمز ائرده او نوادر دندر .

نجیب عاصم

